

ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛ «ТРУХА»: МЕДІАКРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ

(Мельніков А. Г., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Костромицький Р. І., кандидат філологічних наук, доцент),
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, люди почали шукати швидкий та зручний спосіб отримання оперативної інформації та новин про події на сході країни. Саме тоді месенджер Telegram став популярним серед українців. Телеграм набув популярності через свою простоту та зручність використання, а також завдяки тому, що він дозволяє передавати інформацію у форматі чатів та каналів. Крім того, Telegram забезпечує шифрування повідомлень та інших даних, що робить його популярним серед тих, хто шукає більш безпечні способи комунікації та обміну інформацією. Усе це свідчить про актуальність нашого дослідження.

Завдяки Telegram українці можуть зв'язуватися зі своїми родичами та близькими, які можуть бути в зоні бойових дій. За допомогою цього месенджера вони отримують оперативну інформацію про безпеку своїх близьких та зв'язуються з ними, щоб дізнатися про їхній стан. Крім того, Telegram дозволяє створювати групи та канали для обміну інформацією, що дозволяє користувачам отримувати новини та інформацію з різних джерел одночасно. Проте є у Телеграм і свої скелети в шафі. Один з них – канал “Труха”, започаткований харків'янином Максимом: «Привіт! Я – Макс, засновник наймасштабнішого пабліку «Труха Україна», в якому я за 2 місяці збільшив кількість аудиторії від 180к до 1,9 мільйона» (тут і далі переклад наш. – М. А., К. Р.) [6].

Мета цієї статті – медіакритичний аналіз матеріалів телеграм-каналу «Труха», які можуть шкодити українцям і заважати військовим.

По-перше, анонімність каналу. Труха, разом з іншими аналогічними каналами, залишається анонімним джерелом інформації без опису правил, джерел фінансування та редакторської політики. Крім того, канали, які репостять контент від анонімних підписників, не відповідають журналістським стандартам, тоді як медійники активно дискутують про доцільність публікації інформації на основі анонімних джерел.

Другий аспект, який є предметом нашого аналізу, це інформація про походження контенту. Канал Труха такої інформації не надає і не містить посилань на первинні джерела. У своєму блозі на Medium засновник Трухи зазначав, що на початку каналу вони «позичали» контент з інших каналів і медіа [4]. Далі в блозі автор стверджував, що підхід змінився, проте це не відповідає дійсності, оскільки відео, опубліковані на каналі, як і багато інших дописів, здебільшого не мають даних про походження інформації.

Часто можна помітити порушення повноти посилання навіть тоді, коли інформація про джерело наявна. Контентмейкери з Трухи нерідко використовують фото, які навіть не належать до цього джерела, наприклад, фото Антонівського мосту, яке було приписано Андрію Цаплійенку (який, до речі, видалив це фото і сумнівається у його справжності) [7]. Про такі подробиці автори зазвичай не повідомляють.

Під час війни канал «Труха» було звинувачено у співпраці з окупантами. Адміністратори цього месенджера стверджують, що підтримують ЗСУ та надають їм допомогу. Однак спецслужби вважають, що «Труха» використовується для підривної діяльності під прикриттям волонтерської роботи. Від самого початку вторгнення на сході країни канал «Труха» почав публікувати фотографії та відео з місця прильотів, що допомагає коригувати дії ворога.

Коли ворог атакує українські міста, всі хочуть дізнатися якомога більше інформації – що відбувається, де, як, хто постраждав. Однак, емоційні повідомлення про сотні дронів або ракет, які летять у напрямку вашого міста, надають не стільки інформацію, скільки збільшують паніку серед мешканців, тим самим допомагаючи ворогу.

Проаналізуємо декілька випадків. Наприклад, на каналі «Труха Кременчук», виклали відео обстрілів промислових об'єктів міста навесні 2022. Наступного дня після публікації про один із заводів міста його обстріляли ракетами. Тому кременчужанам не слід надсилати «Трусі» будь-які відео або фото, навіть за обіцянку винагороди. По-перше, ці матеріали можуть потрапити до ворога. По-друге, спецслужби можуть встановити, хто їх надіслав, і звинуватити у співпраці з окупантами.

Інший кейс: 18 жовтня мер Івано-Франківська Руслан Марцінків оголосив про загрозу обстрілів та закликав містян перебувати в укриттях. Він заявив, що ворог обстрілює цивільну енергетичну інфраструктуру України та радить зберігати запас питної та технічної води, а також заряджати телефони в разі потреби. У своїй інтерпретації інформації, яку поширила «Труха», заявка про загрозу обстрілів по Україні була спотворена і «переросла» в обстріл самого міста Івано-Франківська: «Івано-Франківськ! Обстріл цивільної інфраструктури». Цю новину швидко розповсюдили російські ресурси, які почали радіти "прильотам" по енергосистемі міста.

Ще однією негативною ознакою є фейки і неточності у стрічці “Трухи”. Так, 29 квітня на каналі Труха було опубліковано пост з наступним текстом: "Путін готує важливу заяву на 9 травня про оголошення масової мобілізації населення заради вирішального удару по Україні – The Daily Mail з посиланням на міністра оборони Великої Британії» [1].

Уже за 20 хвилин у стрічці з'явилося уточнення, що це лише здогадки, а точної інформації поки що немає. В останньому реченні було зазначено, що “Дейлі Мейлу більше не віримо” [3]. Однак, буквально за п'ять днів The Daily Mail знову стануть джерелом для Трухи, щоб провести наступний маніпулятивний вкид. Цього разу був опублікований прогноз щодо можливого використання Росією ядерної зброї (“Президент РФ відправляє сигнал Заходу про серйозність своїх намірів щодо застосування ядерної зброї – The Daily Mail”) [2].

Ще одним показовим кейсом є публікація з “розгоном мітингу пожежників в Енергодарі”. Із оригінального відео, яке теж є в мережі [5], стає зрозумілим, що пожежники вишикувалися на площі, а потім почали різко збиратися й іти після того, як до них підійшла група російських військових. Більше відео- та фотодоказів немає. Хоча можливо, що протест та його придушення відбулися. Однак хтось цілеспрямовано взяв старе відео, наклав на нього українську озвучку

й використав як аргумент проти російських окупантів. Чи насправді проти України?

Оновлення і уточнення інформації здійснюється авторами канали теж своєрідно. Їх фірмове “UPD:”, на наш погляд, не виконує ту функцію, яка покладається на такі матеріали. Зазвичай, читачі дуже рідко переглядають одну і ту саму новину, у сучасному інформаційному океані це недоречно і майже неможливе. Те, що новини редагуються, доповнюються і виправляються, це добре, проте враховуючи, як працює інтерфейс Телеграму, було б ефективніше робити для цього новий, окремий пост, особливо, якщо попередній – це кардинально невірна інформація.

Ще одним порушенням професійних стандартів є зловживання емоціями читачів. Контент каналів, які нехтують журналістськими стандартами, зводить нанівець всю роботу з розвитку критичного мислення та медіаграмотності населення, яку проводили упродовж багатьох років десятки громадських організацій у співпраці з професійними українськими медіа. Оскільки разом із оперативною інформацією, актуальним змістом, читачі також звикають і до дуже неформального стилю абсолютної більшості постів. І хоча вживання слів “орки”, “орда”, “рашисти” в новинах уже не є несподіваним (хоча медіаексперти акцентують на недоречності заміни термінів та просять називати росіян росіянами), але використання відверто саркастичних повідомлень та ненормативної лексики у традиційних медіа вважається неприйнятним. Однак у випадку з “Трухою” значна частина контенту, що публікується, спрямована не лише на інформування, але й на виклик емоцій та нав’язування своєї інтерпретації подій.

Отже, Telegram і наразі залишається одним з найпопулярніших месенджерів в Україні, який використовується не тільки для отримання новин про війну, а й для спілкування з друзями та рідними, ведення бізнесу та багатьох інших цілей. Проте до сприйняття інформації, що публікуються у телеграм-каналах слід підходити зважено і помірковано; довіряти офіційним джерелам, ретельно перевіряти інформацію в різних джерелах, бажано, верифікованих; не дозволяти емоціям брати над вами контроль під час гортання стрічки новин; слідкувати за власною медіагігієною – не читати і не не викладайте зайвого, щоб не нашкодити. Аналізований телеграм-канал «Труха» є анти-прикладом громадянської журналістики, оскільки у публікаціях здебільшого не дотримуються професійні стандарти, порушені принципи журналістської етики.

ЛІТЕРАТУРА

1. 9 травня. URL : <https://t.me/truexanewsua/44380>
2. Daily Mail. URL : <https://t.me/truexanewsua/45083>
3. Daily Mail. URL : <https://t.me/truexanewsua/44383>
4. Medium URL : https://medium.com/@truxa_com/how-to-become-the-number-one-telegram-channel-in-the-country-the-story-of-truxa-a586f3bee577
5. Жорсткий розгін пожежників і медиків в Енергодарі. <https://t.me/truexanewsua/47607>
6. Труха. URL : <https://t.me/truexanewsua>
7. Фото Антонівського моста. URL : <https://t.me/truexanewsua/55366>